

ROLF SCHREINER:

Mensen

Den aller, aller stysste del av befolkningen – de med radio og TV – har sannsynligvis fått med seg at Norge har 200-årsjubileum i år. Og me så e merr enn middels interessert i idrett, kan dermed sedda oss ner og konkludera med at det har vært 200 år med ganske mange norske helter i sportens verden.

Og når me fysst har to århundrer te rådighed, blir eg spesielt nysgjerrige på gamle helter. Med Eidsvoll i tankene blir det heilt feil å trekka fram legendariske navn fra tidlig på 1900-talet – som Oscar Mathisen, Helge Løvland, Otto von Porat og Sonja Henie. Det blir altfor nytt og ferskt.

Hadde me ikkje helter på 1800-talet? Jo, faktisk. Den aller fysste personen som med god grunn kunne kalla seg verdens beste langdistanseløbar, va ein nordmann – han blei òg Norges fysste profesjonelle idrettsudøvar. Han va allerede blitt 19 år då de på Eidsvoll blei enige om å ver enige te Dovre falle.

Idrettsmaen med det merksnødige navnet Mensen Ernst va eksponent for den såkalte pedestrianismen – dvs. kunsten å ta seg hurtig fram te fots. (Og ordet pedestrian e jo engelsk for fodgjengar.) Men han gjekk ikkje akkurat – Mensen Ernst løpte og løpte og løpte. Han heiv seg øve distanser så e grævla møyje lengre enn någen andre har løpt – fra Christian Magnus Falsens dager fram te i dag. På ein 14-dagers tur presterte han å springa lenger enn 4 stk. maraton – kver dag.

Husmannsgutten Mons Monsen Øyri blei født i Fresvik ved Sognefjorden i 1795. Faren døde same år så Mons blei født, og i folketellingen av 1801 oppgis det at «Familien nyder Almisser af Sognet». Mons blei konfirmert i 1810 i Rinde stavkirke, og dro itte kvert te sjøs. Då han hadde mønstra av i London i 1818, blei han med på konkurranser mydlå såkalte pedestrians – de gjekk eller løpte lange distanser, og folk spelte pengar på kem så vant. Mons Monsen Øyri stilde i sjømannsantrekk og blei snart ein kjent skikkelse.

1819 blei det store gjennombruddsåret. Då vant han fysst et 116 km løb mydlå London og Portsmouth – tiden va litt øve 9 timer – før han brukte 32 timer på å vinna løbet på 24 mil mydlå London og Liverpool. Han blei ganske berømte og møyje brukt som kurér for å bringa meldinger mydlå London og Dover.

På den tiå blei Mons Monsen Øyri te Mensen Ernst – det e jo smart å ta et navn så folk huske. Han flytta te Tyskland og levde av oppvisningsløb, uden konkurranse fra andre, i hovedsteder og mindre byer rundt om i Europa.

I året 1826 rapporterte Morgenbladet i Christiania at folk i Rendsburg i Slesvig «er i store Skarer blevet lokket ud af Porten, for at see en Løber, ved navn Ernst, fra Bergen.» Då sko den norske idrettshelten konkurrera på distansen Rendsburg – Schleswig med ein rytter så skifta hest halvveis.

Sommaren 1830, mens han dreiv og forberedte et løb i Paris, havna Mensen Ernst midt oppi Julirevolusjonen, og han måtte reddas vekk fra opptøyene av ein så kjende igjen den berømte løbaren.

To år seinare inngjekk Mensen Ernst ein avtale om å springa fra Paris te Moskva på 15 dager – et løb så va iscenesatt av den svenske sendemaen i Paris, grev Gustaf Löwenhielm, og gjenstand for ein rekke veddemål. Gendarmer, altså fransk militærpoliti, måtte tilkallas for å holda styr på folkemengden då Mensen Ernst løpte ud fra Paris 11. juni 1832.

Han kom ikkje langt før han blei tatt te fange av fodle bønder – de bandt han og heiv han opp på ei kjerra. Då foreslo fangen at han sko løyba om kapp med bøndenes raskaste hest, og det gjekk de med på. Sogningen stakk av og nådde neste by bare fem timer bag skjema. Itte å ha passert Frankfurt og Krakow kom Mensen Ernst fram te den russiske grensen den 19. juni.

Ein dags distanse før Moskva blei han arrestert, men klarte å rømma ved å klatre opp i pibå og komma seg ud på taget. Någen så at han rømde, og de sprang det de konne for å ta han igjen, men blei fraløpt – det va jo ei bomba.

25. juni klokka 10 om formiddagen va der ein fyr så bankte på porten te Kreml og sa at han hadde løpt fra Paris. Det blei stor oppstandelse – han va ikkje venta før dagen ittepå. Mensen Ernst blei feira skikkeligt, han fekk ein store pengepremie og nøyd livet i Moskva ein uges tid.

Itte flerne andre lange løb – bl.a. Konstantinopel – Calcutta tur/retur – sko Mensen Ernst i 1843 løyba sørøve fra Kairo for å finna Nilens kilder. Den 22. januar døde han av dysenteri i Aswan. Det va någen turister så fant han, og han blei gravlagt på stedet.

I ein biografi så kom ud på norsk i 1844, udtale Mensen Ernst seg om sine fysiske forutsetninger: «Jeg er fast overbevist om at efter min egen legems-konstitusjon – som jeg dog har til felles med alle andre mennesker – vilde mine bevægelsesredskaper, der dessuten er meget forte, have tapt betydeligt af sin spændskraft eller elasticitet, hvis jeg paa mine hurtigreiser havde sovet i seng».

Mensen Ernst sov nemlig stort sett onna åben himmel, og han meinte at dette va nok best for både sjel og legeme.

Herved e tipset øvebragt te familien Ingebrigtsen og adle andre med hårete mål.